

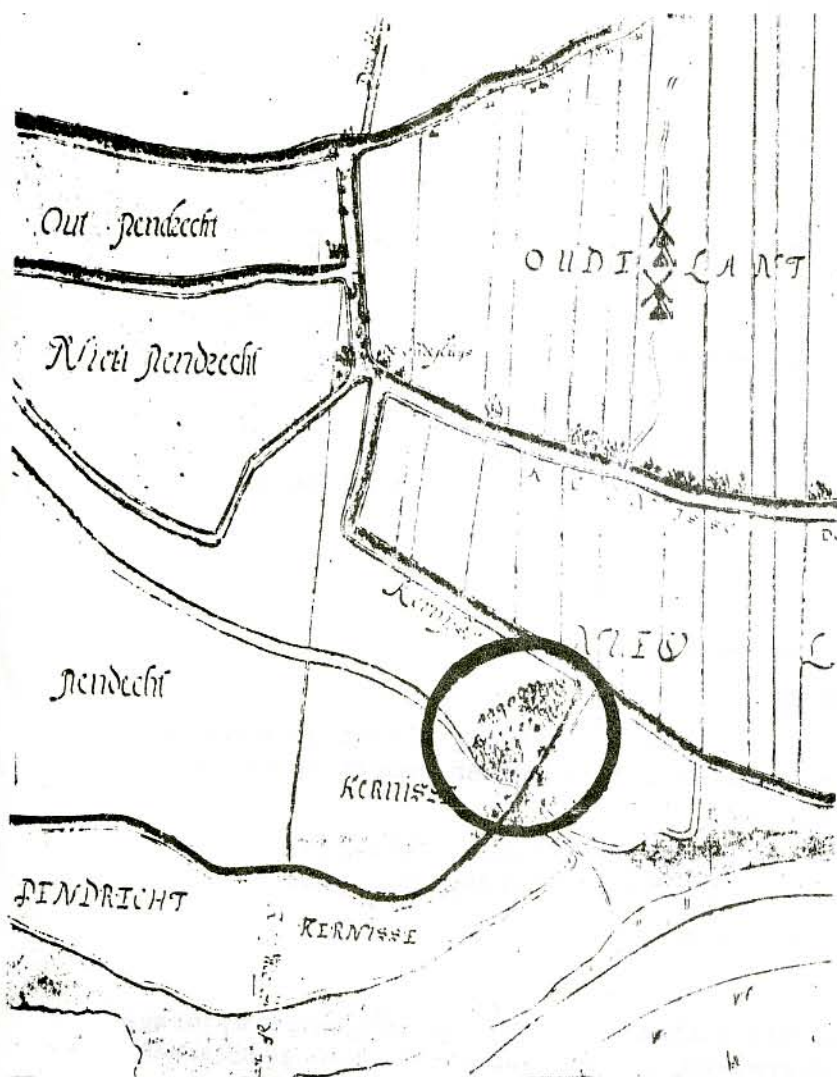
Historische Vereniging

Barendrecht

4e Jaargang nr. 11

juni 1982

UIT DE INHOUD:

- Van de Redactie
- Contributie
- Carnisse en Pendrecht op oude kaarten
- Doktershuis
- Lezing hr. Anderson

Adres Historische Vereniging Barendrecht:

2e Barendrechtseweg 181, 2992 GK Barendrecht
Telefoon: 01806 - 8142

+:+:++:++:++:++:++

BESTUUR

Hr. G. van der Schoor Rijnstraat 17 tel. 3200	- voorzitter
hr. J.H. Kleinschmidt Mr. Thorbeckestraat 33 tel. 3349	- secretaris
hr. C.J.A. Volgering Alsemlhof 4 tel. 5768	- penningmeester
hr. P. van Bergeijk Ziedewijdsedijk 59 tel. 2252	- lid
hr. W.M. Groenenboom Voordijk 267 tel. 2617	- lid
mw. J.W.E. Kouw Singel 32, tel. 6059	- lid
hr. A.M. Overwater Jaagpad 65 tel. 2152	- lid

+:+:++:++:++:++:++

REDACTIE

Mw. J.W.E. Kouw Singel 32 tel. 6059	Illustraties: Mw. H.A. Plomp-Monshouwer De Manning 64 Heerjansdam tel. 01857 - 1923
hr. H. van Herwerden 1e Barendrechtseweg 136 tel. 2789	

+:+:++:++:++:++:++

BEZICHTIGINGSTIJDEN VERZAMELINGEN

Rondleidingen in groepen van tien personen (voorlopig alleen op woensdagmiddag of woensdagavond. S.V.P. telefonisch aannelden vooraf op nr. 8142. Bij geen gehoor:

voor woensdagmiddag bij de heer P. van Bergeijk,	tel. 2252
" " " " " " A.G. van de Garde,	" 4423

+:+:++:++:++:++:++

CONTRIBUTIE

Minimaal f 13,50 per jaar. Het beschikbaar stellen van een extra bijdrage wordt zeer op prijs gesteld. Overmaken van de contributie kan geschieden op bankrekening

nr. 64.42.22.204 bij de N.V. Slavenburgs Bank te Barendrecht,
gironummer van de bank: 16 87 126

of op het gironummer 25 30 926 t.n.v. de Historische Vereniging Barendrecht.

+:+:++:++:++:++:++

VAN DE REDACTIE

De opgravingen aan de Koedood, die in ons maartnummer als "Laatste Nieuws" werden aangekondigd, zijn intussen afgesloten. Naar aanleiding hiervan schreven de heren Ratsma en Schop een artikel over "het huys" dat hier eens heeft gestaan. Over de informele dia-avond, gewijd aan dit onderwerp, leest U meer onder de bestuursmededelingen. Dat dit weer interessant be-
looft te worden kan een der redactieleden beamen, want die was 2 april j.l. aanwezig bij een voordracht met dia's, eveneens van de heer Stam, toen over opgravingen bij Spijkenisse.

De heer Volgering maakte een verslag van de lezing van de heer Anderson, die werd gehouden na de ledenvergadering op 27 april j.l. Het verslag van de ledenvergadering zal in het volgende nummer worden opgenomen.

De excursie naar het Streekmuseum Heinenoord op 8 mei j.l. was een succes. De heer D. Müller heeft ons gezelschap (ca. 25 personen) rondgeleid en op boeiende wijze verteld over de geschiedenis van en de voorwerpen in het Streekmuseum.

De Heer Van Herwerden brengt tot slot het huis aan de Dorpsstraat 133 onder Uw aandacht.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

HET 200STE LID IS GENOTEERD

Het heeft een half jaartje langer geduurd dan we hoopten, maar het is nu gelukkig zo ver dat onze Historische Vereniging tenminste tweehonderd leden telt.

Een verheugend gegeven na goed vijf jaar. Blijk van interesse en belangstelling bij steeds meerderen, zonder dat we aparte acties voerden. De basis wordt steviger als mensen zich zelf aanmelden dan dat ze moeten worden omgepraat. We blijven deze methode voorlopig maar volgen.

Nou ja, U (en wij) mogen zo af en toe aan goede kennissen natuurlijk wel eens vragen: "bent U óók al lid van de Historische Vereniging?" Sommigen blijven daar nu eenmaal op wachten, dus wat let U.

250 leden is ons volgende streefgetal. Het hangt mede van U allen af of we dat aan het eind van dit jaar bereiken.

G. van der Schoor

CONTRIBUTIE

In het Contactblad van maart 1982 heeft U kennis kunnen nemen van de resultatenrekening over 1981 en de begroting voor 1982. Uit deze financiële gegevens heeft U kunnen constateren dat onze vereniging jaarlijks verlies lijdt. Ondanks een zuinig financieel beleid kunnen de uitgaven niet geheel door inkomsten worden gedekt. Doordat vele leden naast hun contributie een extra bijdrage betalen is het verlies beperkt gebleven. In 1979 ontving de vereniging van het Gemeentebestuur een startsubsidie van f 10 000,--. Besloten werd dit bedrag aan te wenden voor het in 1978 door de gemeente aan de vereniging ter beschikking gestelde pand 1e Barendrechtseweg 181 aan te passen en in te richten. Gelukkig hebben verscheidene leden zich ingezet voor het opknappen van het pand en het treffen van allerlei voorzieningen. Daarnaast werden ons diverse benodigheden gratis aangeboden. Hierdoor behoefde niet het gehele subsidiebedrag voor het veranderen en inrichten van het verenigingsgebouw te worden aangewend en is de vereniging nog niet in de rode cijfers terecht gekomen. Jaarlijks vertoont de resultatenrekening echter een exploitatietekort. Voor 1982 wordt het tekort begroot op f 1 250,--.

Uit de financiële overzichten heeft U kunnen opmaken dat de opbrengst van de contributie al niet toereikend is om alleen maar de kosten van gas, water en elektra te kunnen betalen.

Sinds de oprichting van de vereniging bedraagt de contributie f 10,-- per jaar. Om de financiële drempel voor het lidmaatschap van de vereniging zo laag mogelijk te houden heeft het bestuur in voorgaande jaren geen voorstellen tot verhoging van de contributie gedaan. Gelet echter op het jaarlijkse verlies heeft het bestuur gemeend de ledenvergadering te moeten voorstellen de contributie met f 2,50 te verhogen en van de leden, die buiten Barendrecht wonen en die het Contactblad via de post ontvangen, een extra bijdrage te vragen van f 5,-- als een tegemoetkoming in de portokosten. Tegen het in rekening brengen van een extra bedrag aan de buitenleden rees vanuit de op 27 april j.l. gehouden ledenvergadering bezwaar. De vergadering besloot daarop in plaats van deze extra bijdrage de contributie niet met f 2,50, maar met f 3,50 te verhogen. De contributie bedraagt als gevolg van dit besluit voor 1982 dus f 13,50. Tevens werd besloten de contributie voor 1983 eveneens op dit bedrag vast te stellen.

Om de betaling van de contributie te vergemakkelijken treft U bij dit Contactblad een acceptgirokaart aan.

Een aantal leden heeft reeds het oude contributiebedrag van f 10,-- voor 1982 overgemaakt. Ik ben hun zeer erkentelijk voor de vlotte betaling. Bij deze zou ik hun echter tevens willen vragen de verhoging van f 3,50 te voldoen.

Vóór de vaststelling van het nieuwe contributiebedrag hebben verscheidene leden een bedrag voor 1982 van meer dan f 13,50 overgemaakt. Zij hebben dus reeds volledig aan hun verplichtingen voldaan. Ook hun wil ik dankzeggen voor de betaling van hun contributie en in het bijzonder voor de extra bijdrage. Zonder deze extra bijdragen zou de financiële positie van de vereniging aanmerkelijk minder rooskleurig zijn. Ook bij het voor deze leden bestemde Contactblad is een acceptgirokaart gevoegd voor het geval zij in het vorenstaande aanleiding mochten zien de vereniging extra financieel te steunen.

Tot slot treft U onderstaand een overzichtje aan van het aantal leden, dat naast de contributie een extra bijdrage heeft betaald.

Jaar	Totaal aantal leden	Aantal leden, dat extra bijdrage heeft betaald	Percentage
1977	109	29	26,6
1978	134	31	23,1
1979	141	31	22,0
1980	162	53	32,7
1981	183	50	27,3

In 1981 betaalden:

21 leden	een extra bijdrage van f	5,--
9 "	" " " "	f 10,--
1 lid	" " " "	f 12,50
14 leden	" " " "	f 15,--
3 "	" " " "	f 30,--
1 lid	" " " "	f 50,--
1 "	" " " "	f 90,--

De Penningmeester
C.J.A. Volgering

INFORMELE DIA-AVOND

Op vrijdag 25 juni a.s. houdt de HVB een informele dia-avond in de Lagere Agrarische School, Dierensteinweg 2, aanvang 20.00 uur.

De heer Stam zal de dia's toelichten die zijn gemaakt van de door de werkgroep Bodemonderzoek gedane opgravingen aan de Koedood.

Belangstellenden zijn welkom.

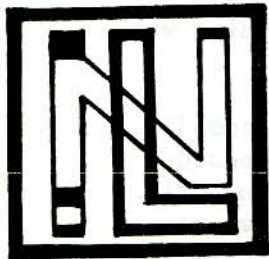

NIEUWE LEDEN

Na 15 maart j.l. (197 leden) meldden zich de volgende personen als nieuw lid:

2-4-1982	:	J. Klunder	Barendrecht
9-4	:	Mw. G. Blom-Roekel	"
	:	Mw. T. MacPherson	"
14-4	:	Mw. E. Schieveen	"
18-5	:	A.C. Verbaas	Rotterdam
19-5	:	Mw. J.C. Nolen-v.d. Ree	Barendrecht
12-6	:	P.J. Heijboer	"
"	:	L.P. Markus	"
"	:	Fam. G.B. Onnink	

en het
200e lid

CARNISSEN EN PENDRECHT OP OUDE KAARTEN

Door P. Ratsma en J. Schop

De ontdekking van de resten van een oud huis aan de Koedood heeft in de maanden februari, maart en april van dit jaar heel wat leden van onze vereniging en andere belangstellenden bezig gehouden. De heren A.C. den Otter en J. Schop hadden het huis ontdekt op enkele zeventiende-eeuwse kaarten. Op de plaats zelf, het perceel genaamd "De Steeboôgert", in de hoek van de Koedood en de Korte Koedoodsedijk, trof de heer Den Otter dicht onder de oppervlakte muurresten aan. We gaan hier niet in op de gedane vondsten, maar besteden enige aandacht aan een paar oude kaarten van de omgeving waar het huis gestaan heeft.

Uit deze kaarten zijn heel wat gegevens over de geschiedenis van het gebied te halen, maar ze roepen ook een aantal vragen op. Sommige kunnen beantwoord worden, want er is over deze omgeving al het een en ander geschreven. Voor de beantwoording van andere vragen is nog verder onderzoek nodig in literatuur, archieven, op kaarten en in het gebied zelf. Wij doen daarom een beroep op de speurders onder onze leden om te proberen dit nog zeer onvolledige verhaal mee af te ronden.

Vijf fragmenten van oude kaarten vindt U hierbij afgebeeld. Om ons te oriënteren bekijken we eerst afbeelding 5 (blz. 15), een deel van de Topographische kaart uit 1874. Het terrein waar de overblijfselen van het huis werden blootgelegd ligt in het poldertje De Stee van Pendrecht, aan het eind van het water dat op de kaart Oude Koedood heet. De Oude Koedood lijkt hier dood te lopen. Ook afbeelding 4 (blz. 14) wekt deze indruk. In werkelijkheid was er wel een verbinding tussen de (Oude) Koedood en de "Buiten-Koedood" via een sluisje in de Korte Koedoodsedijk. Oudere bewoners van deze omgeving herinneren zich dat vroeger schuiten beladen met landbouwprodukten of vee, door de Koedood werden gesleept en door het sluisje naar de "Buiten-Koedood" voeren. Pas een jaar of twintig geleden kreeg de Koedood hier de breedte die hij nu heeft.

Oorspronkelijk was de Koedood een brede rivierarm, ontstaan door overstroming van het land, dat zeker al in de elfde en twaalfde eeuw bewoond werd. Aan het noordeinde, bij het tegenwoordige Heyplaat, liep de Koedood uit in de Nieuwe Maas, in het zuiden stond hij in open verbinding met de Oude Maas. In 1580 werd de Koedood aan beide uiteinden afgedamd, waardoor de polders Buitenland van Rhoon, Nieuw-Pendrecht en De Stee van Pendrecht ontstonden (zie afbeelding 5, blz. 15). De toestand vóór de afdamming van de Koedood zien we op afbeelding 1 (blz. 11).

Deze kaart, uit ca. 1500, bevat veel interessante gegevens. De Koedood wordt er op aangeduid als "Die Gaetkens". Op de plaats waar de Koedood zich afsplitst van de nog bredere stroom "d'Oude Mase" zien we een smal stroompje uit het noorden in de rivier uitlopen ("lange heyn" staat er bij; heyn betekent heining of afscheiding). Het is de uitwatering van de polder Binnenland van Barendrecht. Door een sluisje in de Voordijk, vlak bij de plaats waar nu, in Smitshoek, café "Het Schaapje" staat, kon het polderwater geloosd worden. Boven het sluisje lezen we de naam van dit gebied: Carnysse. Meer naar rechts ligt in een bocht van de dijk (Voordijk-Dorpsstraat) het dorp Barendrecht. We merken op dat het gebied ten zuiden van de Voordijk, nu de polder Buitenland, nog onbedijkt is. Iets anders dat ons opvalt zijn de rechte lijnen die bij Barendrecht en Carnisse de Voordijk snijden. Deze lijnen zijn grenzen tussen de ambachtsheerlijkheden waarin het land hier onderverdeeld was. Rechts van

het dorp Barendrecht ligt de grens tussen Oos- en West-Barendrecht (de Barendrechtseweg). Links van het dorp, beginnend bij een molen, loopt over de Carnisseweg de grens tussen West-Barendrecht en Carnisse. Nog iets verder naar links zien we een derde grenslijn, die in het noorden uitkomt bij het punt waar de Charloisse Lagedijk en de Blindedijk bij elkaar komen, dat wil zeggen waar nu boerderij "De Kapel" staat. Deze grens, misschien eens de grens van Carnisse met Pendrecht, speelt in dit verhaal een belangrijke rol. Op tal van oude kaarten vinden we hem terug.

Het huis waarvan aan de Koedood de resten zijn aangetroffen ligt in de gemeente Rhoon, die ontstaan is uit twee sinds 1520 verenigde heerlijkheden, Rhoon en Pendrecht. Pendrecht lag het meest oostelijk van de twee en grensde aan de heerlijkheid Carnisse. Dit Carnisse was het oudste dorp in onze omgeving; al in het jaar 1100 stond er een kerk. In Pendrecht werd iets later, maar al vóór 1127, een kerk gesticht. Beide plaatsen zijn in de veertiende of vijftiende eeuw door overstromingen verdwenen. Na verloop van tijd waren de grenzen tussen de heerlijkheden in het landschap niet meer terug te vinden en toen men later in de vijftiende eeuw begon het land door doorbedijkingen terug te winnen, moesten ze opnieuw worden vastgesteld. Geen wonder dat daarbij meningsverschillen ontstonden die leidden tot processen, soms nog eeuwen na de vaststelling van de grenzen. Dat het gebied waarin "het huis" stond omstreden was, kunnen we ook zien op de oude kaarten. Nu eens wordt het aangeduid als Carnisse (afbeelding 1 en 2, blz. 11 en 12), dan weer als Pendrecht (afbeelding 3 en 4, blz. 13 en 14). Uiteindelijk moeten de heren van Rhoon en Pendrecht - op z'n minst gedeeltelijk - gewonnen hebben, want het terrein van het huis, dat ca. 1500 onder Carnisse viel (zie afbeelding 1, blz. 11), behoort in 1773 tot de heerlijkheid Rhoon en Pendrecht (afbeelding 4, blz. 14).

Kort voor de herbedijkingen begonnen heeft men opnieuw de grens tussen Pendrecht en Carnisse bepaald. Omdat vaste punten ontbraken in het nog onbedijkt gebied, dat regelmatig onder water liep, werd de denkbeeldige lijn tussen de kerktorens van Rotterdam en Heinenoord als grens aangenomen. Dit moet omstreeks 1461 geweest zijn, het jaar waarin de toren van Rotterdam gereed kwam en de polder Charlois - en waarschijnlijk ook de polder Oud-Pendrecht - bedijkt werd. Op afbeelding 2 (blz. 12) zien we deze grenslijn duidelijk afgebeeld.

De heren van het verenigde Pendrecht en Rhoon bleken het achteraf niet eens te zijn met de plaats waar de grens getrokken was. Hun gebied zou zich hebben uitgestrekt tot het bezit van Pieter Dammas, een in 1526 of kort daarvoor overleden burgemeester van Dordrecht (archief Barendrecht nr. 38). We komen hierop later terug. Ze beweerden dat het dorp Pendrecht vóór de overstromingen veel oostelijker had gelegen dan men bij het vaststellen van de grens had aangenomen, namelijk in het gebied dat aan Carnisse toegewezen was. Om hun gelijk te bewijzen lieten ze een kaart maken waarop de ligging van het verdronken kerkhof van Pendrecht was aangegeven (afbeelding 3, blz. 13). Het lag in het nog onbedijkt gebied, mogelijk op de plaats waar nu het perceel "De Kloosterwei" ligt, in de hoek van de Koedood en de Molenpoldersezeedijk. Het nogal primitief getekende kaartje is hoogstwaarschijnlijk door de heren van Rhoon als bewijsstuk ingebracht bij een der processen die over de omstreden grens werden gevoerd. Om te benadrukken dat een deel van Carnisse eigenlijk Pendrechts gebied was, werd op het kaartje de Voordijk aangeduid als "Den Ouden Pendrechtschen Dijck", de Middeldijk als "Den Nieuwen Pendrechtschen Dijck" en de Korte Koedoodsedijks als "Pendrechtsche Dijck".

Behalve de heren en de ingelanden van Carnisse was ook de heer van Oost- en West-Barendrecht in het midden van de zeventiende eeuw, Abraham van Beveren, bij de grenskwestie betrokken. Hij had namelijk privébelangen in dit gebied, omdat hij eigenaar was van "het huis". In de inventaris van zijn bezittingen, opgemaakt na zijn overlijden in 1663, vinden we er de

volgende beschrijving van: "Een hofstede ofte wooninge met schuieren, bergen (hooibergen), keten, boomgaert ende alle de plantagie ... de kaernmole met twee pompen (deze was eigendom van een pachter) ... gelegen in Carnis met Pendrecht bedijkt ...". Bij het huis hoorden 50 morgen land (ca. 50 ha) gelegen tussen de Koedood, de Korte Koedoodsedijk, de dijk van de polder Binnenland en de "gemeene landswech", een weggetje dat van de Koedood naar het noorden gelopen moet hebben. Ook een rietveld langs de Koedood en een elzenbosje hoorden bij het bezit, waarvan de waarde 35 000 pond bedroeg. De inboedel werd van weinig belang geacht. De Van Beverens woonden er zelf ook niet of niet meer, maar hadden het complex in zes gedeelten verhuurd.

De Kaart van Rhoon en Pendrecht uit 1773 (afbeelding 4, blz. 14) stelt ons in staat om te berekenen hoever het grondbezit van "het huis" zich uitstreckte, omdat in de percelen de oppervlakten, uitgedrukt in gemeten en vierkante roeden, zijn aangegeven. Tellen we de oppervlakten van alle percelen in het poldertje De Stee van Pendrecht bij elkaar op, dan komen we tot ongeveer 103 gemeten, dat is $51\frac{1}{2}$ morgen. De westelijke begrenzing van het poldertje, dat is de kade langs de uitwatering van de polder Binnenland op de Koedood, moet dus de "gemeene landswech" zijn. We merken daarbij op dat in 1773 het gehele grondbezit behorend bij "het huis" lag in de inmiddels uitgebreide heerlijkheid Rhoon en Pendrecht, maar dat het in het westen de oude grenslijn, die nog als stippellijn op de kaart is aangegeven, overschreed.

Een vraag is nu nog wanneer de grens veranderd is. Processtukken uit de jaren 1644 - '48 in het heerlijkheidsarchief van Barendrecht zijn helaas door vochtschade onleesbaar geworden. Het heerlijkheidsarchief van Rhoon is in mei 1940, op enkele stukken na, geheel verloren gegaan. Zeer waarschijnlijk zullen de archieven van het Hof van Holland en van de Hoge Raad, de colleges waarvoor de processen gevoerd werden, de gewenste gegevens bevatten. In afwachting van de resultaten van verder onderzoek kunnen we wel al vaststellen dat het omstreden gebied nog gedurende de hele zeventiende eeuw als Carnisse wordt aangeduid. Op een kaart uit 1698 van Abel de Vries (archief Barendrecht nr. 107) wordt de grenslijn, gericht op de toren van Heinenoord, nog eens nadrukkelijk aangegeven, met vermelding van de plaatsen der merkstenen op de Oude Pendrechtsedijk, aan de hierboven genoemde "gemeene landswech", hier "den Roonsen wegh" genoemd, en op de Essendijk, die in het terrein de grens markeerden. Pas in de achttiende eeuw is de grens dus verlegd naar het oosten en wel ongeveer naar de lijn die we al signaleerden op de oudste hierbij afgebeelde kaart (afbeelding 1, blz. 11), de lijn die uitging van de plaats waar de boerderij "De Kapel" staat. Op een kaart uit 1694 (archief Barendrecht nr. 305) wordt deze lijn aangeduid als "reekomende uijt Pieter Dammas sloot", met andere woorden, tot deze lijn had begin zestiende eeuw in de polder Binnenland het bezit van Pieter Dammas zich uitgestrekt (Buitenland was nog niet bedijkt). Merkwaardig is dat alleen ten zuiden van de Middeldijk het gebied van Rhoon en Pendrecht tot deze lijn is uitgebreid. In de polders Binnenland en Buitenland blijft het land ten westen van de lijn tot Carnisse behoren. Op de kaart uit 1773 (afbeelding 4, blz. 14) zien we dat ook een driehoekig stuk land ten oosten van de Pendrechtsedijk (Korte Koedoodsedijk) dan tot Rhoon en Pendrecht behoren. Dit perceel, dat bekend staat als "Het Hoekstuk" is in de negentiende eeuw bij de gemeente Barendrecht gevoegd, waardoor de gemeentegrens over de dijk kwam te lopen. Deze situatie treffen we aan op afbeelding 5 (blz. 15) en bestaat nog steeds.

Kunnen we over "het huis" zelf ook nog gegevens vinden op de kaarten? De bouwtijd moet na 1580 zijn, het jaar waarin dit gebied bedijkt werd. De gevonden aardewerkscherven wijzen er op dat het huis er omstreeks het jaar 1600 geweest kan zijn. In 1625 wordt het door Jan Simonsz. Indervelde

aangeduid op een kaart (archief Barendrecht nr. 104, kopie). Afbeelding 2 (blz. 12) bevat de oudst bekende afbeelding van het huis, die van hoogstens enkele tientallen jaren na de bouw dateert. Het huis heeft dan twee topgevels, een aantal bijgebouwen en een met bomen beplant erf. Dat het huis in de lengterichting min of meer evenwijdig aan de Koedood stond, zoals we op de kaart zien, is ook gebleken uit de aangetroffen muurresten. Wanneer het huis verdwenen is, is nog niet precies bekend. Op de bekende kaart van IJsselmonde van Margadant uit 1848 is het er in ieder geval niet meer en ook dit klopt met de indruk die de gevonden scherven nalieten, namelijk dat de bewoning in de eerste helft van de negentiende eeuw is geëindigd. Natuurlijk werd tijdens de opgraving op het terrein de vraag gesteld wat de naam van het huis geweest zou kunnen zijn. Voorzichtig werd toen al "De Stee van Pendrecht" als mogelijkheid naar voren gebracht, omdat met stee of hofstee immers een boerderij wordt aangeduid. Nu gebleken is dat het hele poldertje De Stee van Pendrecht bij het huis behoorde, lijkt het inderdaad goed mogelijk dat het poldertje zijn naam aan het huis ontleend heeft. Ook de naam "Steeboôgert", die het stuk land waar het huis stond nog draagt, zou er op kunnen wijzen dat het huis bekend stond als "De Stee". Op oude kaarten staat er een enkele keer bij "'t Huys".

Tenslotte vragen we ons af of er in het landschap nog sporen van beide grenslijnen tussen Pendrecht en Carnisse zijn terug te vinden. Heel gemakkelijk is dit als we op de Middeldijk staan, vlak bij de Korte Koedoodsedijk. In de Zuidpolder zien we de sloot langs de oostzijde van het perceel "Het Hoekstuk" en in het verlengde daarvan in de polder Buitenland de smalle strook grond genoemd "De Lange meet". Aan de Voordijk komt "De Lange meet" uit tegenover de plaats waar de nu grotendeels verdwenen Molenvliet in de polder Binnenland tot voor een jaar of twintig de Voordijk bereikte. Vanaf dit punt is de grenslijn dan ook bepaald. Vergeleken met de lijn op afbeelding 1 (blz. 11) lijkt hij iets naar het westen te zijn verschoven.

De andere grenslijn die "raait" op de toren van Heinenoord, zoals we op afbeelding 2 (blz. 12) kunnen lezen, vinden we terug als we vanaf de Oud-Pendrechtse dijk aan de Smitshoek in zuidelijke richting kijken. De grens liep hier over de sloot in het uiterste oosten van de polder Nieuw-Pendrecht en over de sloot in het verlengde daarvan in de polder De Stee van Pendrecht. Op de Essendijk staand, vlak bij 't Weegje, loopt een sloot in de Molenpolder over de oude grenslijn. Heinenoord zijn we dan zo dicht genaderd dat we in bladerloze perioden de toren in het verlengde van de sloot moeten kunnen zien. Afbeelding 5 (blz. 15) kan bij deze kleine excursie in het Barendrechts-Rhoonse grensgebied goede diensten bewijzen. We hopen dat enkelen er inspiratie bij zullen opdoen om mee te speuren naar antwoorden op de vragen die tot nu toe onbeantwoord zijn gebleven.

LITERATUUR EN BRONNEN

1. BEEKMAN, A.A., Geschiedkundige atlas van Nederland.
Toelichting bij kaarten 5 en 7 (1938), blz. 67 - 69.
2. HOEK, G., De oudste heren van Rhoon. In: De Nederlandsche Leeuw,
86e jaargang, (1969) kolom 232 - 273.
3. Inventaris van de archieven der heerlijkheden Oost- en West-Barendrecht
en Carnisse tot het jaar 1850. Het aangehaalde stuk
uit 1663 is inv.nr. 35. Een uitvoeriger citaat stond
afgedrukt in De Schakel van 8 april 1982, blz. 7.
Inv.nr. 38 bevat de processtukken uit 1644 - '48; ten
dele zijn dit afschriften uit 1751 en 1752. Kopieën
zijn in bezit van de heer Schop.

4. Oudere en nieuwere veld- en waterloopnamen in Barendrecht (door A.C. den Otter en J. Vermaas). In: Contactblad van de Historische Vereniging Barendrecht, nr. 6 (1981) februari, blz. 12 - 14 met kaart) en nr. 8, (1981) september, blz. 13.

In ons artikeltje wordt verwezen naar de nummers 40, 41, 42 en 78. Let op de opmerking over nr. 42 in Contactblad nr. 8. Het door ons bedoelde "Hoekstuk" ligt op de plaats die is aangeduid op de kaart in Contactblad nr. 6.

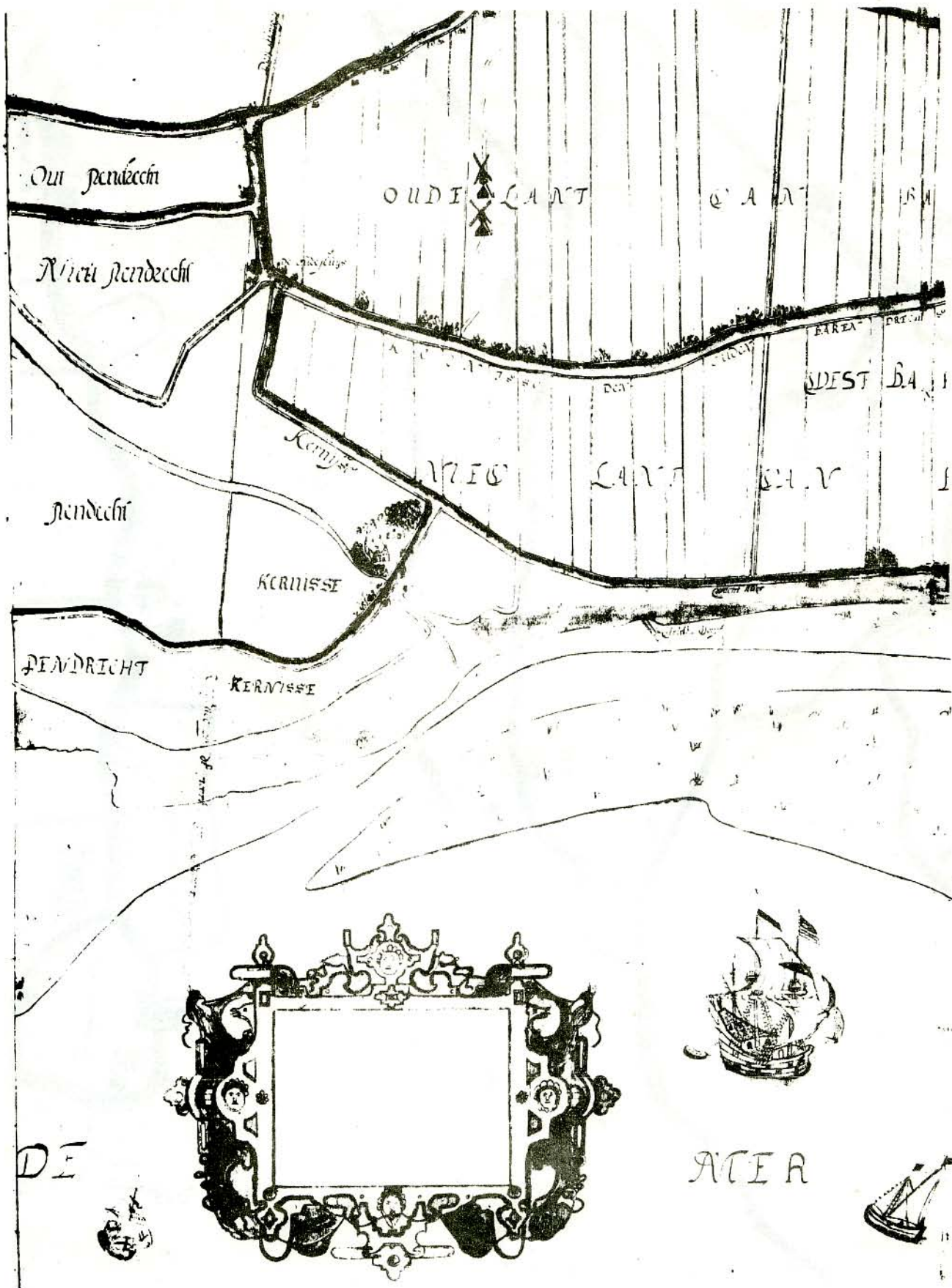
5. Gegevens over oude oppervlaktematen als morgen, gemet en vierkante roede, zijn te vinden in:

STARING, W.C.H., Maten, gewichten en munten, (1902), 4e druk;

RENTENAAR, R., Van Swindens vergelijkingstabellen van lengtematen en landmaten (1971), twee delen.

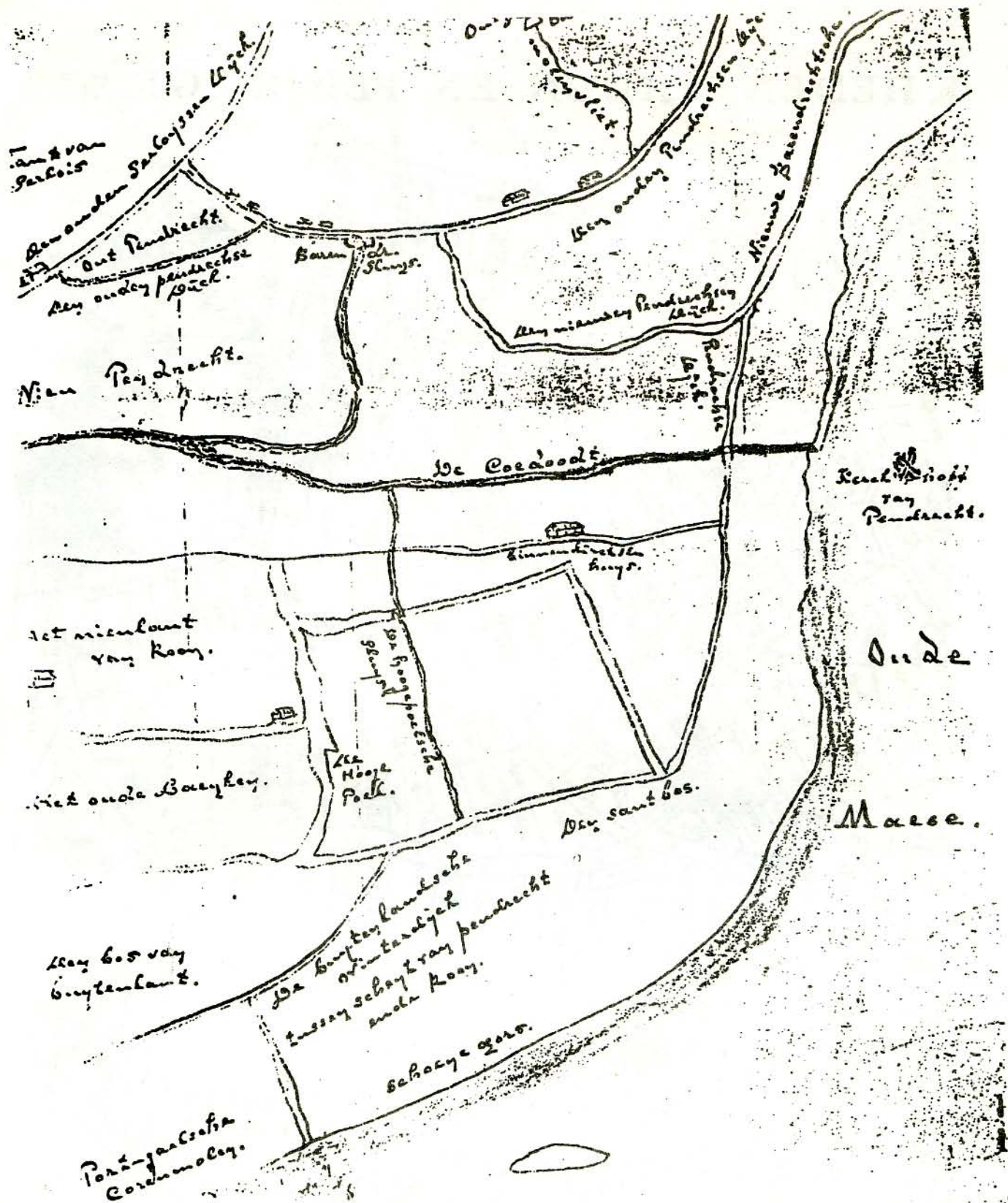
In onze omgeving gold: 1 morgen = 2 gemeten = 600 vierkante roeden. De roede was in Rhoon en Pendrecht 4,08 m, ongeveer 2 cm langer dan de Putse of Overmase roede die in de omliggende plaatsen werd gebruikt. De vierkante roede was in Rhoon ca. 16,65 m², het gemet ca. 0,5 ha en de morgen ca. 1 ha.

Afbeelding 2. Detail van een kaart van Barendrecht, eerste kwart 17e eeuw.
Waarschijnlijk door Daniël Schellinx.
Algemeen Rijksarchief, Den Haag, VTH 2126.

Afbeelding 3. Kopie van een gedeelte van een (verloren gegane) kaart uit het archief van de heerlijkheid Rhoon en Pendrecht (tussen 1580 en 1650).

K HEDEN RHOON EN PENDREGT 1777

Afbeelding 4. Detail van een kaart van "Rhoon en Pendregt", 1773.
Door W. Pleijte en A. Blaukamer,
Gemeentearchief Rotterdam, bruikleen Stichting Kasteel
van Rhoon.

Afbeelding 5. Topographische kaart schaal 1:25 000; detail van blad 524, Barendrecht, 1874.
Gemeentearchief Rotterdam.

LEZING VAN DE HEER J. ANDERSON OP 27 april 1982

Op 27 april j.l. hield de heer J. Anderson na de Algemene Ledenvergadering in het gebouw van de Lagere Agrarische School een lezing over het ontstaan van zijn streekmuseum in Vlaardingen.

Dertig jaar geleden begon de heer Anderson uit belangstelling voor de luchtvaart met het verzamelen van voorwerpen. In die tijd ging zijn belangstelling voornamelijk uit naar vliegtuigen en mensen in de luchtvaart. Allerlei mensen, zoals de directeur van de KLM, president Eisenhower en Prins Bernhard schreef hij aan om een handtekening en later tevens om een foto. Hij kreeg veel reacties. Daarna kreeg hij interesse in de Tweede Wereldoorlog en ging hij voorwerpen verzamelen, die op deze oorlog betrekking hadden. Met het verzamelde materiaal heeft hij meerdere malen exposities gehouden. De belangstelling was toen echter gering. De mensen wilde in die tijd afstand nemen van de Tweede Wereldoorlog. Later is de interesse voor deze periode uit onze geschiedenis weer toegenomen. Vijftien jaar geleden heeft hij zijn collectie over de Tweede Wereldoorlog aan een museum in Amerika verkocht. De omvang van de verzameling was zo groot geworden, dat hij deze niet meer kon onderbrengen.

Thans heeft hij opnieuw een grote collectie van oorlogsmateriaal in het museum. Omroepverenigingen maken hiervan gebruik voor TV-uitzendingen.

Naast oorlogsmateriaal is de heer Anderson, aanvankelijk zonder een bepaald doel voor ogen, ook andere voorwerpen gaan verzamelen. Hetgeen hij bijeen gebracht had werd opgeslagen in een stal van een boerderij midden in de stad Vlaardingen. De stal had hij gekocht om als opslagruimte voor zijn bedrijf te gebruiken. Nadat hij voor zijn bedrijf een andere opslagruimte in gebruik genomen had, werd zes jaar geleden de boerderij opgeknapt en ingericht als museum.

Aan de hand van diabeelden hebben de aanwezigen een indruk van het museum kunnen krijgen. Duidelijk is geworden dat de heer Anderson een imposante en unieke volkskundige verzameling heeft opgebouwd. Bij de inrichting van de vertekken in het museum is hij ervan uitgegaan dat een verhaal moet worden getoond. Bij het tentoonstellen moet naar zijn mening niet worden uitgegaan van wat men heeft, maar van wat men wil laten zien. Daarop dient het het verzamelen gericht te zijn.

In het museum is onder meer aanwezig een visserswoninkje van rond 1900, een schoollokaal uit 1920, een boenhok van een Delflandse boerderij, waar de boter werd gekarnd en de kaas gemaakt, een winkeltje van vóór 1940, waar zoethout, zwartwit, polkabrokken, ulevellen en nog zo'n dertig andere soorten snoep uit grootmoeders tijd kunnen worden gekocht, een schoenmakerij en een schilderswerkplaats. Op de zolder is een woonkamer uit de oorlogsjaren ingericht.

Om alles zo natuurgetrouw na te bootsen bezocht de heer Anderson beoefenaars van oude ambachten, houdt gesprekken met oude mensen over hoe zij vroeger leefden en pleegt overleg met deskundigen op het gebied van het inrichten van musea en tentoonstellingen. De heer Anderson gaat dus grondig te werk.

Het zal dan ook zeer zeker de moeite waard zijn een bezoek aan zijn museum te brengen. Het bestuur van de HVB zal in het najaar een excursie naar het museum organiseren. Het streekmuseum Jan Anderson is gevestigd aan de Kethelweg 50 in Vlaardingen, tel. 010 - 34 38 43. Het is geopend iedere zaterdag en de eerste zondag van de maand van 14.00 - 16.00 uur.

C.J.A. Volgering

NAAR AANLEIDING VAN EEN DOKTERS HUIS

Het aanstaande vertrek van dokter Kostense is oorzaak de gedachten te laten gaan over de opeen volgende bewoning van het huis Dorpsstraat 133 tot nu toe.

Het werd gebouwd in opdracht van Eliza van der Gijp Barendregt, burgemeester van 12 april 1888 tot 1 juli 1895. Aanpalend bevindt zich dan het gemeentehuis. Het vermelden waard is, dat op 4 april 1896 een overeenkomst wordt gesloten door, enerzijds, de gemeente Barendrecht, anderzijds de dan ambteloze buurman Van der Gijp Barendregt, betreffende bouwkundige haken en ogen, over en weer in het geding.

Dan, "den eersten Mei negentienhonderd" verkoopt Eliza van der Gijp Barendregt, administrateur, wonende te Dordrecht het "heerenhuis met erf en tuin, staande en gelegen te Barendrecht op het Dorp aan de Dorpsstraat" aan de arts Jan van der Meulen. Voor zesduizend vijfhonderd gulden is hij eigenaar.

Jan van der Meulen, zoon van de geneesheer en vroedmeester Frans van der Meulen, jarenlang - in elk geval sedert 1855 - praktizerend te Barendrecht. Deze zoon stond in een familietraditie; grootvader van moederszijde was Johan Nolen, chirurgijn en vroedmeester te Barendrecht. Er is trouwens sprake van nog een andere naamgenoot, nl. doctor Nolen, chirurgijn, operator en verloskundige, eerst te Barendrecht, later in Rotterdam gevestigd.

Terzijde; de steen die het graf van het echtpaar Frans van der Meulen en diens echtgenote, E.H.C. van der Meulen-Nolen, dekt - aanwezig op het oude deel van de begraafplaats aan de Barendrechtseweg - vermeldt dat beide echtelieden op dezelfde datum zijn overleden, nl. 28 oktober 1899.

De jonge Van der Meulen wordt 20 maart 1891 admissie verleend en oefent zijn praktijk alhier uit tot 1928. Daarna dient dit huis "op het Dorp" de huisarts E.J. Bok (1928 - 1941); dokter P.H. Dros (1941 - 1965) en van 1965 tot heden (augustus 1982) dokter C. Kostense.

Het vorige doktershuis is het nog steeds bestaande woonhuis aan de Singel 35, met nog aanwezig de stalling van het dokterskoetsje. Van het Plein nabij bakker Mooijaart omhoog gaand, loopt men er zo op af. De nieuwe behuizing werd dus enig maanden na het overlijden der ouders betrokken.

Van deze tijd uit gezien is het interessant kennis te nemen van enkele feiten, met betrekking tot dokter Van der Meulen. Dat is bovendien nu een halve eeuw of meer geleden, en daarmee reeds een stuk historie.

De oprichting van Het Groene Kruis Barendrecht (1903-3-30) was vooral het initiatief van de dokter. De eerste verpleegartikelen voor uitgifte aan de patiënten kocht hij voor eigen rekening. Hij gaf cursussen Eerste Hulp en getroostte zich de inspanning waardoor het eerste Groene Kruisgebouw (thans woonhuis van ons bestuurslid mw. Kouw) tot stand kwam. Hij hield lezingen, zo over tuberculose. Een nu praktisch uitgeroeide ziekte, maar waar- aan in 1911 in Barendrecht 78 patiënten leden. Te vergelijken met een bevolkingsaantal van ruim 3000 zielen (ik vond per 1906-01-01: 3248). Twee à twee en een half procent, bij gebrekkige hygiëne. De waterleiding kwam pas een jaar later en moest ook toen nog bij velen burgerrecht verkrijgen.

Een arts bezig met de maatschappelijke problemen van zijn tijd, rakend zijn vakgebied. Ik moet denken aan de aanwezigheid van dokter Kostense tijdens de Vredesweek 1981, op een avond waar gesproken werd over de plaats van de arts ten opzichte van het gevaar der kernwapens. Opnieuw een arts bezig met de maatschappelijke problemen van zijn tijd, rakend zijn vakgebied! Van deze plaats vandaan: dokter Kostense, hartelijk dank daarvoor, uiteraard naast dank voor zoveel ook andere dingen.

Een stukje plaatselijke historie, niet eens zo lang geleden, aan de hand van wat het leven van alle dag voortbrengt. Opnieuw het vertrek van een huisarts. Opnieuw het binnenkomen van de nieuwe dokter. "Wat geweest is, dat zal er zijn, en wat gedaan is, dat zal gedaan worden; er is niets nieuws onder de zon" (Prediker 1, vers 9).

Behalve een aantal bescheiden, dat ik van dokter Kostense ter inzage kreeg, verkreeg ik ook inlichtingen van ons mede-lid mevrouw Van Loo (geboren in het vorige doktershuis). Daarnaast was het vooral de heer Blinde van Het Groene Kruis die mij feiten aandroeg, en zo maar vanuit zijn hoofd! Ook de heer Volgering was mij van dienst, vooral met datums.

Let U eens op, in het volgende "Contactblad" vertelt de heer Blinde ons naar aanleiding van de watertoren.

H. van Herwerden

